

Moderne panorama's in Panorama Mesdag

Tentoonstelling recensie

Kunstenaar Ulrike Heydenreich weet het uitzicht op Alpentoppen te vangen in gevouwen tekeningen en foto's. Eigentijdse panorama's, gemaakt met eeuwenoude technieken.

tekst Joke de Wolf

Er zijn mensen die als grootste wens hebben om eens op een hoge berg te staan. De K2, de Mont Blanc of desnoods de Matterhorn. Zo'n beklimming is fysiek en psychisch zwaar, het kost tijd en geld en is levensgevaarlijk. Toch zien deze mensen het als een levensdoel, een prestatie waarmee ze laten zien al die obstakels te kunnen overwinnen.

Kunstenaar Ulrike Heydenreich (1975) is niet zo iemand. De Alpen bezocht ze als wandelaar. De kaarten van de bergen vond ze veel intrigerender dan het beklimmen ervan. Want bij een vlak land zoals Nederland is een kaart waarbij je een perspectief vanuit de lucht suggereert nog heel vanzelfsprekend, maar als het aardoppervlak kilometers omhoog gaat, zijn er andere methoden nodig om een realistische weergave te geven.

In museum Panorama Mesdag in Den Haag zijn nu Heydenreichs kunstwerken te zien waarin ze de grootste bergketens driedimensionaal heeft weergegeven. Het is haar eerste solotentoonstelling in een museum. Ze werkt niet met snelle computers en virtuele werkelijkheden maar met eeuwenoude technieken: ze maakt bergen door papier, waarop berglandschappen getekend of gefotografeerd zijn, te vouwen.

In Den Haag begint de tentoonstelling met iets wat lijkt op een fragment van een foto van een berg. Van dichtbij blijkt het om een potloodtekening te gaan: stenen, sneeuw en schaduw heeft Heydenreich er in zachtgrijs neergezet. Hoe groot of klein het landschap is, is onduidelijk. De tekening is ingenieus in een kartonnen frame geplaatst: het is geen platte tekening, maar het landschap zweeft in de ruimte. Heydenreich bedenkt deze landschappen zelf, al haalt ze haar inspiratie wel uit bestaande beelden.

Vertrekpunt zijn de panoramatekeningen van bergmassieven die opgevouwen tot zakformaat in de negentiende eeuw op de markt kwamen. De mens had de bergen lang op een afstand gehouden, maar nu begonnen wetenschappers en geïnteresseerde leken die ontoegankelijke aardmassa's te verkennen. In publicaties en reisgidsen kwam de panoramavorm terug in aan elkaar geplakte foto's: uitgevouwen kreeg de lezer zo een indruk van het uitzicht op de bergketen vanaf een centraal punt.

Voor Heydenreich was dat uitvouwen niet voldoende. Ze wilde in de bergen zijn, zonder haar atelier in Düsseldorf te verlaten. Daarom bedacht ze een methode om de foto's nóg compacter te maken: ze vouwt ze in nog veel meer trapjes, zodat, eenmaal uitgelegd, een cirkel ontstaat. Als grote ogen hangen ze aan de muur: de toeschouwer kan het hele gebergte in één blik zien, en de bergketen kijkt terug. Soms legt ze meerdere fragmenten van gevouwen bergen over elkaar, zodat ze ook in het museum gelaagd zijn, soms kreeg ook een tekening een extra laag, door half transparant overtrekpapier.

Het vouwen ziet er eenvoudig uit, maar vereist uiterste nauwkeurigheid. Hoe com-

Het vouwen ziet er eenvoudig uit, maar vereist uiterste nauwkeurigheid

plex dat is, kunnen museumbezoekers ook zelf ervaren: in de laatste zaal ligt een papier, een reproductie van een kaart met vouwlijnen en instructies. Precies werken, op de millimeter nauwkeurig, is essentieel om de opdracht te voltooien. Maar als het lukt is de voldoening en verbazing groot: een eenvoudig rechthoekig stuk papier is getransformeerd tot een driedimensionaal object dat eindeloos om zijn eigen middelpunt kan draaien, het blijkt een 'flexagon' te heten.

De landkaart op papier is zo getransformeerd tot een kaleidoscoop. *Kaleidoscope Eyes* noemde de kunstenaar een van haar tekeningen, een titel die komt uit *Lucy in the*

Links: Ulrike Heydenreich, 'Vondst 11 (Sulzfluh)', 2021; rechts: Ulrike Heydenreich, 'Uitzicht 01', 2014, FOTO'S MARKUS J. FEGER

Sky with Diamonds, een nummer van de Beatles. Het 'meisje met kaleidoscoop-ogen' kan ook zomaar slaan op Heydenreich zelf.

In een van de zalen heeft Heydenreich een kleine *Wunderkammer* ingericht met voorwerpen uit haar verzameling foto's en voorwerpen die haar inspiratiebronnen vormen: ansichtkaarten, boeken en passers. Ook staat er een cirkelvormige balustrade, op de rand is een perfect panorama getekend, gezien vanuit het midden van de cirkel. Maar wij, de museumbezoekers, staan buiten de cirkel, en kunnen het uitzicht dus niet zien. Het volledige beeld van een bergketen is altijd afhankelijk van onze verbeelding, lijkt Heydenreich te willen zeggen.

In de negentiende eeuw waren panorama's ook geliefd bij kunstschilders – Hendrik Willem Mesdag en zijn vrouw Sientje wisten samen met George Hendrik Breitner en Theophile de Bock het uitzicht vanaf het Seinpostduin in Scheveningen te vereeuwigen. Heydenreichs tentoonstelling sluit naadloos aan op het panorama dat in dit museum nog altijd, elke keer weer, bewondering weet op te wekken bij de bezoekers. Zelfs als je die bekijkt vanaf een duin van 126 meter hoogte, en als dat het hoogste punt is in de hele omgeving.

★★★

Ulrike Heydenreich. Verlangen naar de verte, tot 17 september te zien in museum Panorama Mesdag in Den Haag. Panorama-mesdag.nl